

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет управління персоналом, соціології та психології

Кафедра педагогіки та психології

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ЕКОНОМІЧНА ТА БІЗНЕСОСВІТА»**

Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»
Спеціальність 015 «Професійна освіта (Економіка)»

Форма здобуття освіти: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Розвиток економічного мислення майбутніх фахівців з економічних
спеціальностей інструментами іммерсивних технологій»

здобувача Шульги Романа Павловича _____
(підпис)

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки
та психології Булавіна Олена Анатоліївна _____
(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з
атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри педагогіки та психології
д.пед.н., професор Артюшина Марина Віталіївна _____
(підпис)

Київ 2026

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет управління персоналом, соціології та психології
Кафедра педагогіки та психології**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
«ЕКОНОМІЧНА ТА БІЗНЕС-ОСВІТА»**

Галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»
Спеціальність 015 «Професійна освіта (Економіка)»

ПОГОДЖЕНО Керівник проєктної групи (гарант) освітньо-професійної програми _____ Оксана САРКИСОВА _____ 2026 р.	ЗАТВЕРДЖУЮ Завідувач кафедри _____ Марина АРТЮШИНА _____ 2026 р.
---	--

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Шульзі Роману Павловичу

очної (денної) форми здобуття освіти

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Розвиток економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей інструментами іммерсивних технологій»

Тему затверджено наказом ректора Університету від " 27 " жовтня 2025 р. № 1731-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана та Фахового економічного коледжу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, наукової літератури відповідної тематики із застосуванням загальнонаукових, теоретичних й емпіричних методів пізнання.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
-----------------	---

Розділ 2	ЗАСТОСУВАННЯ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
Розділ 3	МЕТОДИЧНІ НАПРЯМИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
Об'єкт дослідження:	процес професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей
Предмет дослідження:	педагогічні умови та інструменти розвитку економічного мислення майбутніх фахівців із використанням імерсивних технологій
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	обґрунтувати дидактичні умови та розробити методичні рекомендації щодо застосування імерсивних технологій при викладанні економічних дисциплін з метою розвитку економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	проаналізувати сутність економічного мислення як економічної та психолого-педагогічної категорії; визначити особливості формування економічного мислення здобувачів економічних спеціальностей; схарактеризувати сутність, види та дидактичний потенціал імерсивних технологій в освітньому процесі;
У розділі 2	оцінити практику застосування імерсивних інструментів при викладанні економічних дисциплін у закладах професійної освіти (на прикладі здобувачів Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана); встановити вплив імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань на розвиток економічного мислення здобувачів освіти;
У розділі 3	розробити методичні рекомендації щодо впровадження імерсивних технологій у підготовку майбутніх фахівців з економічних спеціальностей; визначити перспективи використання імерсивних технологій в економічній освіті.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

Олена БУЛАВІНА

(ініціали, прізвище)

« 04 » листопада 2025р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

Шульга Роман

(ініціали, прізвище)

« 06 » листопада 2025 р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 50 сторінок, 5 рисунків, список використаних джерел з 33 найменувань.

«Розвиток економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей інструментами імерсивних технологій»

Предметом дослідження є методичні підходи, засоби та інструменти використання імерсивних технологій у розвитку економічного мислення здобувачів освіти.

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей в умовах сучасного освітнього середовища.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є обґрунтування дидактичних умов та розроблення методичних рекомендацій щодо застосування імерсивних технологій при викладанні економічних дисциплін з метою розвитку економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей.

Відповідно до поставленої мети у роботі визначено такі *завдання*:

1. проаналізувати сутність економічного мислення як економічної та психолого-педагогічної категорії;
2. визначити особливості формування економічного мислення здобувачів економічних спеціальностей;
3. схарактеризувати сутність, види та дидактичний потенціал імерсивних технологій в освітньому процесі;
4. оцінити практику застосування імерсивних інструментів при викладанні економічних дисциплін у закладах професійної освіти;
5. встановити вплив імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань на розвиток економічного мислення здобувачів освіти;

6. розробити методичні рекомендації щодо впровадження імерсивних технологій у підготовку майбутніх фахівців з економічних спеціальностей;
7. визначити перспективи використання імерсивних технологій в економічній освіті.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Теоретична значущість результатів дослідження полягає у систематизації підходів до розуміння економічного мислення, визначенні його структури та обґрунтуванні дидактичного потенціалу імерсивних технологій як засобу його розвитку.

Методична та практична значущість отриманих результатів пов'язані із розробленням, адаптацією та апробацією методичних підходів до використання імерсивних технологій у процесі розвитку економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей. Можливість поєднання традиційних форм навчання з сучасними цифровими та імерсивними інструментами (зокрема симуляціями, аналітичними середовищами, інтерактивними платформами та VR/AR-технологіями) дозволяє впроваджувати в освітній процес інноваційні методи і прийоми навчання, що підвищують ефективність і якість професійної підготовки здобувачів освіти. Запропоновані методичні підходи сприяють розвитку аналітичного, критичного, системного та стратегічного мислення, формують здатність до прийняття обґрунтованих економічних рішень, а також забезпечують перехід від теоретичного засвоєння знань до їх практичного застосування.

Дослідження може бути корисним для науково-педагогічних та педагогічних працівників закладів вищої, фахової передвищої та професійної освіти, які готують фахівців у галузі економіки, а також для науковців, які досліджують проблеми розвитку економічного мислення та впровадження інноваційних освітніх технологій.

Рік виконання роботи: 2026.

Рік захисту роботи: 2026.

Ключові слова: Економічне мислення, імерсивні технології, віртуальна реальність, доповнена реальність, змішана реальність, проблемно-орієнтоване навчання, професійна підготовка, економічна освіта, характеристики мислення, штучний інтелект.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету управління персоналом, соціології та психології
освітньо-професійної програми «Економічна та бізнес-освіта»

Шульги Романа Павловича

на тему «Розвиток економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей інструментами імерсивних технологій»

1. Актуальність теми: Сучасний розвиток економіки України характеризується інтенсивними цифровими трансформаціями, зростаючою невизначеністю економічних процесів і суттєвим підвищенням вимог до рівня підготовки фахівців економічного профілю. За таких умов основним результатом економічної освіти стає формування й розвиток економічного мислення, що надає змогу майбутнім фахівцям глибоко аналізувати складні ситуації, передбачати наслідки управлінських рішень та робити свідомий вибір у реальних професійних умовах. Оскільки традиційні методи організації освітнього процесу не завжди здатні забезпечити належний рівень практичної спрямованості та активного залучення здобувачів до навчально-пізнавальної діяльності, проблема пошуку та впровадження в методичну систему викладання інноваційних дидактичних інструментів, зокрема імерсивних технологій, набуває особливої актуальності для українського освітнього простору. Інтеграція таких інструментів у викладання економічних дисциплін є критично важливою для формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з економічних спеціальностей та забезпечення їхньої готовності до успішної діяльності в умовах сучасної цифрової економіки.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: Дана робота характеризується чіткою логічною послідовністю, цілісністю викладу матеріалу та вираженою практичною спрямованістю отриманих результатів. Автор провів детальний теоретико-методологічний аналіз концепції «економічне мислення» як багатовимірної психолого-педагогічної та економічної категорії, узагальнивши її багатокomпонентну структуру, яка включає когнітивний, аналітичний, ціннісно-мотиваційний, рефлексивний та діяльнісний компоненти. Також було виокремлено особливості формування ключових характеристик економічного мислення в освітньому просторі. Перевагою роботи є ґрунтовна класифікація імерсивних технологій (віртуальної, доповненої, змішаної реальностей, гейміфікованих симуляцій та віртуальних тренажерів) і розкриття їхнього дидактичного потенціалу через концепцію емпіричного навчання Д. Колба.

Позитивно оцінюється проведений порівняльний аналіз реальних практик застосування таких сучасних інструментів, як Excel, Power BI, платформи Miro, VR-технологій та бізнес-симуляторів CESIM і Simformer у провідних закладах вищої освіти України та запропоновані методичні підходи інтеграції імерсивних технологій у підготовку майбутніх фахівців з економічних спеціальностей.

3. Наявність самостійних розробок автора: Автор виявив високий рівень самостійності та дослідницької компетентності при виконанні кваліфікаційної бакалаврської роботи. Було самостійно розроблено модель структури економічного мислення майбутнього фахівця з економічних спеціальностей, класифікація видів імерсивних технологій в освітньому процесі, продемонстровані дидактичні можливостей імерсивних технологій у формуванні ключових характеристик економічного мислення, а також розроблені підходи щодо застосування та інтеграції імерсивних інструментів і штучного інтелекту в освітній процес. Автор самостійно провів емпіричне дослідження на базі Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана, протягом якого було розроблено та оцінено вплив на формування економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей комплексу імерсивно орієнтованих навчальних завдань.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: Отримані автором результати та зроблені висновки мають як теоретичне, так і практичне значення, оскільки можуть бути втілені у закладах професійної освіти для модернізації змісту економічної освіти, оскільки поглиблюють розуміння діяльнісного та компетентнісного підходів при інтеграції цифрових інновацій. Практична значущість роботи визначається розробленням конкретних методичних рекомендацій щодо структурування занять з імерсивними елементами, впровадження кейс-методу, розрахункових завдань та міждисциплінарних бізнес-симуляцій. Запропоновані підходи та розроблені комплекси завдань можуть бути безпосередньо впроваджені викладачами закладів вищої та фахової передвищої освіти для підвищення якості підготовки фахівців. Важливу перспективну цінність мають обґрунтовані автором напрями синергії імерсивних інструментів зі штучним інтелектом з метою ефективної персоналізації та адаптації освітнього процесу.

5. Наявність недоліків: Представлена робота містить певні недоліки та дискусійні моменти, усунення яких може бути логічним продовженням розпочатих досліджень та напрямками вдосконалення її змісту. Емпіричне психолого-педагогічне

дослідження було проведене з обмеженою вибіркою респондентів Фахового економічного коледжу КНЕУ імені В. Гетьмана, що дещо звужує можливості для широкого психометричного узагальнення та обґрунтування отриманих результатів. Також, описуючи модель інтеграції імерсивних технологій та штучного інтелекту в методичну систему викладання економічних дисциплін, автору доцільно було б надати більш розгорнутий методичний аналіз безпосередніх алгоритмів взаємодії великих мовних моделей та генеративного штучного інтелекту із спеціалізованими VR-середовищами. Крім того, наведені у другому розділі дані порівняльного аналізу навчальної діяльності здобувачів після впровадження імерсивних інструментів було б доречно підкріпити додатковими методами математичної статистики. Проте вказані зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують високу якість роботи загалом.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Подана до захисту кваліфікаційна бакалаврська робота Шульги Р.П. «Розвиток економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей інструментами імерсивних технологій» в цілому відповідає існуючим вимогам, що ставляться до кваліфікаційних робіт першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю «Професійна освіта (Економіка)», може бути рекомендована до захисту перед екзаменаційною комісією і заслуговує позитивної оцінки.

Науковий керівник

доцент кафедри педагогіки та психології, к.е.н., доцент
(посада, вчене звання, науковий ступінь)

(підпис)

Булавина О.А.
(прізвище, ініціали)

« 11 » червня 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	7
1.1. Економічне мислення як психолого-педагогічна та економічна категорія.....	7
1.2. Особливості формування економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей.....	11
1.3. Імерсивні технології в освіті: сутність, види та дидактичний потенціал	13
1.4. Дидактичні можливості імерсивних технологій у розвитку економічного мислення.....	16
РОЗДІЛ 2. ЗАСТОСУВАННЯ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	21
2.1. Аналіз практики застосування імерсивних інструментів у викладанні економічних дисциплін.....	21
2.2. Оцінювання впливу імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань на розвиток економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей.....	26
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ НАПРЯМИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	32
3.1. Методичні підходи до інтеграції імерсивних технологій у викладання економічних дисциплін.....	32
3.2. Розробка комплексу імерсивно орієнтованих навчальних завдань для розвитку економічного мислення.....	36
3.3. Перспективи використання імерсивних технологій та штучного інтелекту в економічній освіті.....	40
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Сучасний розвиток економіки України відзначається інтенсивними цифровими трансформаціями, зростаючою невизначеністю економічних процесів і підвищеними вимогами до підготовки фахівців економічних спеціальностей. У цих умовах основним результатом вищої економічної освіти стає не лише засвоєння теоретичних знань, а й розвиток економічного мислення, яке дає змогу аналізувати складні ситуації, передбачати наслідки управлінських рішень і робити обґрунтований вибір у реальних професійних умовах. Традиційні методи організації освітнього процесу не завжди забезпечують достатній рівень практичної орієнтації та залучення здобувачів до активної навчально-пізнавальної діяльності. У цьому контексті для України особливо актуальним є пошук і впровадження інноваційних педагогічних інструментів, зокрема імерсивних технологій, які можуть підвищити ефективність формування економічного мислення у майбутніх економістів.

Проблеми розвитку економічного мислення і формування професійних компетентностей фахівців економічних спеціальностей широко висвітлені в працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, основи економічного мислення та його роль у прийнятті рішень розглядаються у працях класиків економічної науки, зокрема А. Сміта, який обґрунтував принципи раціональної економічної поведінки. Сучасні підходи до формування економічного мислення представлені в роботах П. Хейне, який розглядає економічне мислення як спосіб аналізу поведінки людей у умовах обмежених ресурсів. Психологічні аспекти прийняття економічних рішень досліджені Д. Канеманом, який довів вплив когнітивних факторів на економічне мислення.

Серед зарубіжних дослідників вагомий внесок у вивчення освітнього потенціалу імерсивних технологій здійснили J. Radianti, T. Majchrzak, I. Wohlgenannt, G. Makransky, які обґрунтовують їх вплив на підвищення навчальної мотивації та формування практичних навичок здобувачів освіти. Серед українських науковців

значну увагу цій проблематиці приділяють Л. В. Турищева, А. Артюхов, В. Волинець, Н. Гарань, О. Данилевич, які досліджують питання впровадження інноваційних педагогічних технологій та їх вплив на розвиток критичного й аналітичного мислення здобувачів.

Базовими для даного дослідження є наукові підходи вищезазначених авторів до розуміння економічного мислення як інтегративної характеристики професійної підготовки, а також концепції використання імерсивних технологій як інструменту активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Однак аналіз наукових публікацій свідчить, що питання цілеспрямованого розвитку економічного мислення майбутніх фахівців за допомогою імерсивних технологій недостатньо розроблене, особливо у контексті української системи вищої економічної освіти, що зумовлює потребу в подальших дослідженнях.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є обґрунтування дидактичних умов та розроблення методичних рекомендацій щодо застосування імерсивних технологій при викладанні економічних дисциплін з метою розвитку економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей. Для досягнення цієї мети передбачено виконання таких завдань:

1. проаналізувати сутність економічного мислення як економічної та психолого-педагогічної категорії;
2. визначити особливості формування економічного мислення здобувачів економічних спеціальностей;
3. схарактеризувати сутність, види та дидактичний потенціал імерсивних технологій в освітньому процесі;
4. оцінити практику застосування імерсивних інструментів при викладанні економічних дисциплін у закладах професійної освіти;
5. встановити вплив імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань на розвиток економічного мислення здобувачів освіти;

6. розробити методичні рекомендації щодо впровадження імерсивних технологій у підготовку майбутніх фахівців з економічних спеціальностей;
7. визначити перспективи використання імерсивних технологій в економічній освіті.

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей. Предметом дослідження є педагогічні умови та інструменти розвитку економічного мислення майбутніх фахівців із використанням імерсивних технологій.

Для досягнення мети та реалізації завдань у кваліфікаційній бакалаврській роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема: аналіз, синтез і узагальнення наукових джерел – для розкриття теоретичних аспектів проблеми; порівняльний аналіз – для зіставлення підходів до використання імерсивних технологій у вищій освіті; педагогічне спостереження – з метою оцінювання навчальної діяльності здобувачів; аналіз результатів виконання навчальних і проблемно-орієнтованих завдань; рефлексивний аналіз педагогічного досвіду під час практики.

Теоретична значущість роботи полягає в узагальненні наукових підходів до розуміння сутності економічного мислення та визначенні дидактичних можливостей імерсивних технологій у його розвитку. Методична значущість полягає у розробці підходів і рекомендацій щодо інтеграції імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань у процес викладання економічних дисциплін. Практична значущість одержаних результатів полягає в можливості їх використання в процесі підготовки майбутніх фахівців з економічних спеціальностей, зокрема в закладах вищої освіти, а також під час удосконалення змісту й форм організації економічної освіти.

Інформаційну базу дослідження складають праці вітчизняних і зарубіжних науковців з проблем економічної освіти, педагогіки та економіки, наукові статті, матеріали міжнародних і всеукраїнських конференцій, методичні рекомендації,

результати педагогічної практики, а також електронні освітні ресурси та цифрові платформи.

Кваліфікаційна бакалаврська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

1.1 Економічне мислення як психолого-педагогічна та економічна категорія

У процесі підготовки майбутніх фахівців з економічних спеціальностей особливе значення має розвиток економічного мислення як інтегративної характеристики професійної свідомості. В умовах ускладнення соціально-економічних процесів, цифровізації та зростання рівня невизначеності економічних рішень саме економічне мислення забезпечує здатність особистості адекватно сприймати економічну реальність, аналізувати її та приймати обґрунтовані управлінські рішення. У наукових дослідженнях економічне мислення розглядається як багатовимірна категорія, що формується на перетині економіки, психології та педагогіки.

З позицій економічної науки економічне мислення визначається як форма відображення економічних явищ і процесів у свідомості людини, що ґрунтується на розумінні економічних законів, категорій і закономірностей розвитку господарських систем. У такому підході економічне мислення розглядається в роботах українських і зарубіжних дослідників, зокрема П. Хейне, Д. Лук'яненка, А. Колота [11; 12], як важлива характеристика ефективної економічної діяльності.

Воно проявляється у вмінні аналізувати економічну інформацію, оцінювати ефективність використання ресурсів, прогнозувати наслідки економічних рішень та здійснювати вибір оптимальних варіантів дій. Для фахівців економічного профілю економічне мислення є основою професійної діяльності, оскільки безпосередньо впливає на якість управлінських, фінансових і стратегічних рішень [11; 20].

Психологічний аспект економічного мислення пов'язаний з особливостями пізнавальної діяльності особистості, її мотиваційною сферою та індивідуальним досвідом. У працях психологів і педагогів, зокрема Р. Бремсона, А. Харрісона, Б. Пашнєва, Р. Павелків, О. Малихіної та Л. Турищевої [13; 15; 17; 19], мислення розглядається як складний процес пізнавальної діяльності, що формується у взаємозв'язку інтелектуальних, емоційних і соціальних факторів.

З точки зору психології, економічне мислення є різновидом мислення, який поєднує логічні операції аналізу, синтезу, узагальнення й оцінювання з емоційно-вольовими та ціннісними компонентами. Воно формується у процесі соціалізації та професійного становлення, що підкреслюється у роботах вітчизняних дослідників, які пов'язують розвиток мислення з навчальною діяльністю і практичним досвідом здобувачів освіти [4; 17].

Економічне мислення відображає ставлення особистості до економічних явищ і визначає поведінку людини в умовах вибору, ризику та відповідальності за прийняті рішення. Такий підхід акцентує увагу на тому, що мислення формується не лише через засвоєння знань, а й через діяльність, що відповідає сучасним педагогічним концепціям розвитку особистості.

У педагогічній науці економічне мислення розглядається як цільовий результат економічної освіти та важлива складова професійної компетентності здобувачів вищої освіти. У працях Л. В. Турищевої, М. В. Артюшиної, А. М. Колота [1; 12; 19] підкреслюється, що формування економічного мислення є результатом цілеспрямованого педагогічного впливу та організації навчальної діяльності, орієнтованої на поєднання теоретичних знань із практичним досвідом. Разом із тим, у дослідженнях О. А. Булавіної наголошується на доцільності використання інноваційних та іммерсивних технологій як ефективного засобу розвитку економічного мислення здобувачів, що забезпечує формування їх аналітичних і професійних компетентностей [3].

Педагогічний підхід акцентує увагу на тому, що економічне мислення не формується спонтанно, а потребує цілеспрямованої організації освітнього процесу, використання активних і діяльнісних методів навчання, проблемно-орієнтованих завдань та моделювання реальних професійних ситуацій. Зокрема, як зазначає Л. В. Турищева, розвиток мислення відбувається через активну пізнавальну діяльність здобувачів освіти, що передбачає аналіз, оцінювання та прийняття рішень у змодельованих професійних умовах [17]. У цьому контексті економічне мислення виступає не лише як сукупність знань, а як здатність застосовувати їх у практичній діяльності, що відповідає сучасному компетентнісному підходу в освіті [17].

Аналіз наукових джерел дозволяє виокремити основні характеристики економічного мислення. У роботах дослідників підкреслюється, що ключовими характеристиками є аналітичність, що забезпечує глибоке осмислення економічних процесів; критичність, яка виявляється у здатності оцінювати достовірність і доцільність економічних рішень; системність, що полягає у розумінні взаємозв'язків між елементами економічної системи; стратегічність, орієнтована на бачення довгострокових наслідків; а також креативність і прогностичність, які забезпечують пошук альтернативних рішень та моделювання можливих сценаріїв розвитку економічних ситуацій [12; 16; 23].

Економічне мислення має динамічний характер і постійно змінюється під впливом розвитку економіки, технологій та професійного досвіду. Як зазначають сучасні дослідники економічної освіти, розвиток мислення неможливий без створення умов для активної діяльності здобувачів освіти, що забезпечує їх залучення до аналізу реальних або наближених до реальних економічних процесів [1; 12; 17].

Саме тому сучасна система вищої економічної освіти повинна бути спрямована не лише на передачу теоретичних знань, а й на створення умов для активного розвитку мислення здобувачів освіти. Це зумовлює необхідність упровадження інноваційних освітніх підходів і технологій, які забезпечують поєднання теорії з практикою та сприяють формуванню стійких навичок економічного аналізу.

Для узагальнення структури економічного мислення доцільно представити відповідну модель (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Структура економічного мислення майбутнього фахівця

Джерело: складено автором на основі [3; 4; 16; 17]

Як показано на рис. 1.1, економічне мислення майбутнього фахівця має складну багатокомпонентну структуру, що включає когнітивний, аналітичний, ціннісно-мотиваційний, рефлексивний та діяльнісний компоненти.

Когнітивний компонент забезпечує засвоєння економічних знань і понять; аналітичний – сприяє обробці та інтерпретації економічної інформації; ціннісно-мотиваційний – визначає ставлення особистості до економічної діяльності та рівень її мотивації; рефлексивний – забезпечує здатність до аналізу власних рішень і дій; діяльнісний – пов’язаний із практичним застосуванням економічних знань у професійних ситуаціях.

Запропонована структура економічного мислення узагальнює підходи зарубіжних і вітчизняних дослідників, зокрема Л. В. Турищевої, А. М. Колота, Д. Г. Лук'яненка [11; 12; 19].

Отже, економічне мислення як психолого-педагогічна та економічна категорія є складним інтегрованим утворенням, що поєднує знання, способи мислення, ціннісні орієнтації та практичний досвід майбутнього фахівця. Його розвиток є однією з ключових умов ефективної підготовки майбутніх фахівців з економічних спеціальностей та важливим орієнтиром для модернізації сучасного освітнього процесу.

1.2 Особливості формування економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей

Формування економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей є складним і багатогранним процесом, що відбувається у взаємодії навчальної діяльності, професійної спрямованості освіти та особистісного розвитку здобувачів. На відміну від загальноекономічних уявлень, які формуються у процесі соціалізації або вивчення окремих дисциплін, економічне мислення майбутніх фахівців має професійний характер і спрямоване на розв'язання реальних економічних та управлінських завдань.

Однією з ключових особливостей формування економічного мислення у закладах вищої освіти є його тісний зв'язок із змістом фахових дисциплін. Навчальні курси з мікро- та макроекономіки, маркетингу, фінансів, менеджменту, економічного аналізу створюють теоретичну основу для розвитку мислення, однак самі по собі не гарантують формування здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях. Саме

тому важливого значення набуває поєднання теоретичного матеріалу з аналізом конкретних економічних ситуацій, кейсів, проблемних завдань і практичних вправ.

Формування економічного мислення майбутніх фахівців має діяльнісний характер. Здобувачі вищої освіти розвивають уміння економічного аналізу не лише через сприйняття інформації, а насамперед через активну навчальну діяльність, що передбачає самостійний пошук рішень, обґрунтування вибору альтернатив, прогнозування наслідків та рефлексію власних дій. У цьому контексті ефективним є використання методів проблемного навчання, проєктної діяльності, ситуаційного аналізу та моделювання професійних завдань, які відтворюють логіку реальної економічної діяльності.

Важливою особливістю формування економічного мислення є його залежність від рівня навчальної мотивації здобувачів освіти [1]. Зацікавленість у майбутній професії, усвідомлення практичної значущості набутих знань та можливість застосування їх у конкретних умовах підвищують залученість здобувачів до освітнього процесу. Водночас формалізований підхід до навчання, орієнтація виключно на відтворення теоретичного матеріалу або виконання типових завдань може гальмувати розвиток аналітичного і критичного економічного мислення.

Формування економічного мислення також має поетапний характер. На початкових етапах навчання воно переважно ґрунтується на засвоєнні базових економічних понять і категорій, розвитку логічного мислення та розумінні загальних економічних закономірностей. На старших курсах відбувається ускладнення змісту діяльності, посилюється практикоорієнтована складова, що сприяє розвитку системного, стратегічного та прогностичного мислення. Саме на цьому етапі особливої актуальності набуває використання інноваційних освітніх технологій, які дозволяють моделювати комплексні професійні ситуації.

Суттєвою особливістю сучасного етапу формування економічного мислення є вплив цифровізації освіти та економіки. Здобувачі вищої освіти працюють з великими обсягами інформації, цифровими даними, автоматизованими системами аналізу та

прогнозування, що змінює вимоги до структури й змісту економічного мислення. У зв'язку з цим актуалізується потреба у розвитку критичного ставлення до інформації, уміння перевіряти її достовірність, інтерпретувати показники та робити обґрунтовані висновки.

Аналіз педагогічної теорії та практики засвідчує, що ефективне формування економічного мислення можливе за умови створення навчального середовища, яке стимулює активну пізнавальну діяльність, забезпечує зв'язок теорії з практикою та орієнтує здобувачів освіти на самостійне прийняття рішень [4]. У цьому контексті особливого значення набувають освітні технології, що дозволяють відтворювати реальні або наближені до реальних економічні процеси, забезпечувати зворотний зв'язок і підтримувати високий рівень залученості здобувачів.

Таким чином, формування економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей характеризується діяльнісною спрямованістю, поєднанням теоретичних знань із практичним досвідом, залежністю від мотиваційних чинників та впливом цифрового освітнього середовища. Це зумовлює необхідність пошуку та впровадження сучасних дидактичних засобів, зокрема імерсивних технологій, які здатні забезпечити нову якість підготовки майбутніх фахівців та сприяти цілеспрямованому розвитку їх економічного мислення.

1.3. Імерсивні технології в освіті: сутність, види та дидактичний потенціал

Швидкий розвиток цифрових технологій і трансформація освітнього середовища спричиняють появу нових підходів до організації навчального процесу у закладах вищої освіти. Один із перспективних напрямів модернізації сучасної освіти полягає у використанні імерсивних технологій, які забезпечують глибоке залучення здобувачів освіти до навчальної діяльності через створення інтерактивного та максимально реалістичного середовища.

У підготовці фахівців економічних спеціальностей імерсивні технології вважаються ефективним дидактичним інструментом, що сприяє розвитку професійного та економічного мислення [24]. У науковій літературі імерсивні технології описуються як комплекс цифрових рішень, що дозволяють зменшити відстань між реальним і віртуальним середовищами, забезпечуючи ефект занурення користувача в змодельований простір [28].

Важливою характеристикою імерсивності є активна взаємодія здобувача освіти з цифровим середовищем, що сприяє формуванню досвіду, максимально наближеного до реальних професійних умов [30]. Це відрізняє імерсивні технології від традиційних мультимедійних засобів, які переважно виконують демонстраційну функцію.

До основних видів імерсивних технологій, що використовуються в освітньому процесі, належать віртуальна, доповнена та змішана реальність. Віртуальна реальність (Virtual Reality, VR) забезпечує повне занурення користувача в штучно створене цифрове середовище за допомогою спеціальних технічних засобів. У сфері економічної освіти VR дозволяє моделювати діяльність підприємств, ринкові процеси, управлінські ситуації та економічні ризики без загрози для реальних ресурсів. Такий підхід створює умови для формування навичок аналізу, прийняття рішень і прогнозування економічних наслідків.

Доповнена реальність (Augmented Reality, AR) поєднує реальне середовище з цифровими елементами, які накладаються на об'єкти навколишнього світу. Використання AR у навчальному процесі дозволяє візуалізувати абстрактні економічні поняття, показники та моделі, роблячи їх більш наочними й зрозумілими. У підготовці майбутніх економістів доповнена реальність може використовуватися для аналізу виробничих процесів, логістичних схем, фінансових потоків і маркетингових стратегій у режимі реального часу.

Змішана реальність (Mixed Reality, MR) об'єднує елементи віртуальної та доповненої реальності, створюючи інтерактивне середовище, у якому цифрові та

фізичні об'єкти співіснують і взаємодіють. MR відкриває нові можливості для реалізації складних економічних симуляцій, у яких здобувачі освіти можуть експериментувати з управлінськими рішеннями, оцінювати їх результати та коригувати свою стратегію.

Окрім зазначених технологій, до імерсивних освітніх інструментів належать також гейміфіковані симуляції, віртуальні тренажери, аватарні системи та хмарні імерсивні платформи. Гейміфікація навчального процесу підвищує мотивацію та залученість здобувачів освіти, а симуляційні моделі дозволяють відпрацьовувати економічні та управлінські навички в умовах, максимально наближених до професійної реальності. Використання аватарних і роботизованих систем сприяє розвитку комунікативних навичок і відпрацюванню сценаріїв взаємодії з клієнтами, партнерами чи персоналом.

Сучасні підходи до організації навчання передбачають використання різних видів імерсивних технологій, що можна відобразити у вигляді відповідної класифікації (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Види імерсивних технологій в освітньому процесі

Джерело: розроблено автором на основі матеріалів [23; 28; 30]

Дидактичний потенціал імерсивних технологій полягає у можливості реалізації діяльнісного та компетентнісного підходів до навчання. Вони забезпечують активну позицію здобувача освіти, стимулюють самостійне мислення, аналіз альтернатив та прийняття рішень у складних ситуаціях. Завдяки імерсивним технологіям навчальний процес стає практично орієнтованим, що особливо важливо для розвитку економічного мислення як здатності діяти в реальних соціально-економічних умовах.

Теоретичною основою імерсивного підходу в навчанні є концепція емпіричного навчання Д. Колба, згідно з якою процес засвоєння знань відбувається як циклічний рух через чотири етапи: конкретний досвід, рефлексивне спостереження, абстрактне узагальнення та активне експериментування [26].

У контексті економічної освіти цей підхід реалізується через виконання практичних завдань (конкретний досвід), їх обговорення та аналіз (рефлексія), формування узагальнених висновків щодо економічних процесів (абстрактне мислення) та застосування отриманих знань у нових ситуаціях, зокрема під час розв'язання кейсів і бізнес-симуляцій (активне експериментування).

Зважаючи на це, імерсивні технології в освіті є не лише інноваційним технічним засобом, а й потужним дидактичним інструментом, що дозволяє інтегрувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Їх використання у підготовці майбутніх фахівців економічних спеціальностей створює передумови для цілеспрямованого розвитку аналітичного, системного та стратегічного економічного мислення, що підкреслює актуальність подальшого дослідження педагогічних можливостей імерсивних технологій у цьому контексті.

1.4. Дидактичні можливості імерсивних технологій у розвитку економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей

Сучасна парадигма вищої освіти зосереджена на розвитку здатності здобувачів діяти в умовах професійної невизначеності, приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за їх наслідки. В цьому контексті особливу роль відіграє розвиток економічного мислення, що вимагає таких педагогічних підходів, які поєднують теоретичну підготовку з активною діяльністю здобувачів. Імерсивні технології відкривають нові можливості для досягнення цієї мети, оскільки дозволяють моделювати професійні ситуації та забезпечують високий рівень залученості здобувачів до навчального процесу.

Однією з головних педагогічних переваг імерсивних технологій є створення навчального середовища, максимально наближеного до реальних умов роботи економіста. Завдяки моделюванню економічних процесів, управлінських рішень і ринкових ситуацій, здобувачі мають можливість не лише аналізувати теоретичні положення, а й застосовувати їх у практичному контексті. Такий підхід сприяє формуванню аналітичного та системного економічного мислення, оскільки змушує здобувачів враховувати комплекс взаємопов'язаних факторів і передбачати можливі наслідки прийнятих рішень.

Імерсивні технології також створюють умови для впровадження діяльнісного підходу до навчання. Здобувачі стають активними учасниками навчального процесу, а не пасивними споживачами інформації. Виконання завдань, орієнтованих на імерсивність, передбачає самостійний аналіз ситуацій, вибір альтернатив, обґрунтування рішень та рефлексію результатів власної діяльності. Це стимулює розвиток критичного мислення, яке є важливою складовою економічного мислення майбутніх фахівців. Важливою перевагою імерсивних технологій є можливість безпечного експериментування з економічними рішеннями. У віртуальному чи змодельованому середовищі здобувачі можуть перевіряти різні стратегії поведінки, робити помилки та аналізувати їх наслідки без ризику реальних економічних втрат.

Такий досвід сприяє глибшому розумінню закономірностей економічних процесів та формує готовність діяти в нестандартних ситуаціях.

Імерсивні технології мають значний потенціал для підвищення навчальної мотивації здобувачів. Інтерактивність, наочність та елемент «занурення» роблять навчальний процес більш привабливим та змістовним. Підвищення рівня зацікавленості здобувачів у навчанні позитивно впливає на глибину засвоєння матеріалу та сприяє активному розвитку економічного мислення. Особливо це актуально для покоління здобувачів, які звикли до цифрового середовища та інтерактивних форматів взаємодії з інформацією. Важливою педагогічною можливістю імерсивних технологій є підтримка рефлексивної діяльності здобувачів. Аналіз власних дій, обговорення прийнятих рішень і порівняння очікуваних та фактичних результатів допомагають здобувачам усвідомити логіку економічних процесів та сформувати стійкі навички економічного мислення. Рефлексія є необхідною умовою переходу від ситуативного аналізу до усвідомленого професійного мислення.

Дидактичні можливості імерсивних технологій у розвитку економічного мислення доцільно узагальнити у вигляді відповідної взаємодії (див. рис. 1.3).

Рисунок 1.3 – Дидактичні можливості імерсивних технологій у розвитку економічного мислення

Джерело: розроблено автором на основі матеріалів [3; 4; 17]

Виходячи з вищесказаного, дидактичні можливості імерсивних технологій полягають у створенні практикоорієнтованого, діяльнісного та мотиваційно насиченого навчального середовища, спрямованого на цілеспрямований розвиток економічного мислення майбутніх фахівців. Їх використання дозволяє інтегрувати знання, вміння та досвід практичної діяльності, формуючи готовність здобувачів до вирішення складних економічних і управлінських завдань. Це визначає доцільність подальшого аналізу практики застосування імерсивних технологій в освітньому процесі, що буде розглянуто у наступному розділі кваліфікаційної бакалаврської роботи.

Висновки до розділу 1. В першому розділі досліджено теоретико-методологічні та методичні засади розвитку економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей. Встановлено, що економічне мислення є складною інтегративною категорією, яка формується на перетині економічної, психологічної та педагогічної наук і визначає здатність особистості аналізувати економічні процеси та приймати обґрунтовані рішення. Визначено, що структура економічного мислення включає когнітивний, аналітичний, ціннісно-мотиваційний, рефлексивний та діяльнісний компоненти, що забезпечують формування професійних компетентностей здобувачів освіти. Обґрунтовано, що формування економічного мислення має діяльнісний характер, поєднує теоретичні знання з практичним досвідом та залежить від освітнього середовища і рівня мотивації здобувачів.

Досліджено сутність імерсивних технологій та визначено їх значний дидактичний потенціал, що полягає у забезпеченні активної навчальної діяльності, моделюванні професійних ситуацій і формуванні досвіду прийняття рішень. Встановлено, що використання імерсивних технологій сприяє розвитку аналітичного,

системного, стратегічного, прогностичного, критичного, а також креативного й інноваційного мислення.

Отже, імерсивні технології є ефективним інструментом розвитку економічного мислення та його ключових характеристик, що зумовлює доцільність подальшого дослідження їх практичного застосування в освітньому процесі.

РОЗДІЛ 2

ЗАСТОСУВАННЯ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

2.1. Аналіз практики застосування імерсивних інструментів у викладанні економічних дисциплін

Аналіз практики застосування імерсивних інструментів у викладанні економічних дисциплін було проведено під час педагогічної практики у 2026 році на базі Фахового економічного коледжу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. У межах дослідження було використано методи педагогічного спостереження, аналізу навчальних занять та опитування здобувачів освіти щодо їх залученості до освітнього процесу. Дослідження охоплювало навчальні групи 2Ф61 та 3КМ55 з яких у навчальному процесі брали участь 24 та 23 здобувачі освіти відповідно.

Для оцінювання ефективності імерсивних інструментів було проаналізовано рівень пізнавальної активності студентів, їх участь у виконанні навчальних завдань, здатність до аналізу економічних ситуацій та рівень залученості до обговорення навчального матеріалу до і після використання проблемно-орієнтованих та інтерактивних методів навчання.

Додатковим джерелом інформації стали результати психолого-педагогічного дослідження навчальної групи (ЗМС-53), проведеного автором під час педагогічної практики у 2026 році на базі Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана. У межах дослідження використовувалися такі методики: методика визначення типів мислення (Р. Бремсона, А. Харрісона), методика діагностики навчальної мотивації (Р. В. Павелків), експрес-діагностика рівня пізнавальної

активності (О. А. Малихіна) та соціометричний метод дослідження міжособистісних відносин (В. І. Паніотто).

Отримані результати показали, що більшість здобувачів освіти характеризуються середнім і високим рівнем пізнавальної активності, переважанням аналітичного та практично орієнтованого типів мислення, а також внутрішньою мотивацією до навчання. Це створює сприятливі умови для впровадження імерсивних підходів, оскільки передбачає готовність студентів до активної участі в навчальному процесі, аналізу інформації та виконання складних інтелектуальних завдань.

Аналіз заняття з дисципліни «Основи підприємництва» (09.02.2026, група 2Ф61) показав, що використання проблемних запитань і прикладів із реальної економічної практики сприяло активізації пізнавальної діяльності студентів. Під час заняття було опитано 8 студентів, які брали участь в обговоренні та формулювали власні висновки, що свідчить про підвищення рівня їх залученості.

Аналогічна динаміка була зафіксована під час заняття з дисципліни «Економіка праці і соціально-трудова відносини» (02.03.2026, група 3КМ55), під час якого було опитано 7 студентів. У процесі заняття здобувачі активно виконували аналітичні та розрахункові завдання, інтерпретували економічні показники й брали участь у дискусіях.

Важливо зазначити, що використання ситуаційного аналізу та кейс-методів сприяло розвитку характеристик економічного мислення, зокрема, здатності розглядати кілька можливих варіантів розвитку економічної ситуації та обирати оптимальне рішення. Це є важливою складовою професійного мислення економістів, оскільки дозволяє працювати з альтернативами в умовах невизначеності.

Рисунок 2.1 – Модель застосування інструментів імерсивних технологій у викладанні економічних дисциплін

Джерело: розроблено автором на основі матеріалів [3; 24; 30]

Як показано на рис. 2.1, інструменти імерсивних технологій через організацію освітнього процесу, зокрема дистанційне та змішане навчання, сприяють комплексному розвитку економічного мислення здобувачів освіти, включаючи аналітичне, критичне, системне, стратегічне, прогностичне, креативне та інноваційне.

Порівняльний аналіз результатів навчальної діяльності показав, що після впровадження імерсивних інструментів:

- зросла кількість студентів, залучених до обговорення;
- підвищилась активність під час виконання аналітичних завдань;
- покращилась здатність до аналізу економічних ситуацій;
- зріс рівень інтересу до навчального матеріалу;
- підвищилась якість засвоєння навчального змісту.

Результати психолого-педагогічного дослідження навчальної групи показали, що студенти характеризуються достатнім рівнем пізнавальної активності,

переважанням аналітичного типу мислення та високим рівнем навчальної мотивації, що створює сприятливі умови для використання імерсивних методів навчання.

Порівнюючи отримані результати з практикою інших закладів освіти, слід зазначити, що застосування імерсивних технологій має конкретну інструментальну реалізацію та чітко прив'язується до змісту окремих економічних дисциплін.

Зокрема, у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана в межах дисциплін «Мікроекономіка» та «Макроекономіка» заняття будуються на використанні розрахункових кейсів у середовищі Excel або Google Sheets. Студенти отримують вихідні дані (попит, пропозиція, ВВП, рівень безробіття), на основі яких будують економічні моделі: визначають точку ринкової рівноваги, розраховують рівень безробіття за формулою, моделюють вплив зміни податкової ставки або державних витрат на макроекономічні показники та інтерпретують отримані результати.

У межах курсів «Менеджмент» і «Маркетинг» у КНЕУ та Національному університеті «Києво-Могилянська академія» активно використовуються бізнес-симулятори CESIM та Simformer. Робота з ними організована у форматі кількох раундів, де студенти в командах приймають рішення щодо ціни, обсягів виробництва, маркетингового бюджету та інвестицій. Після кожного раунду система генерує фінансові результати (дохід, прибуток, частка ринку), які студенти аналізують і коригують наступну стратегію, що створює ефект занурення у реальний управлінський процес.

У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка при викладанні дисциплін «Фінанси» та «Фінансовий аналіз» використовується робота з реальними фінансовими звітами підприємств (баланс, звіт про фінансові результати) у поєднанні з Power BI та Excel. Студенти розраховують коефіцієнти ліквідності, платоспроможності, рентабельності, будують динамічні графіки, формують аналітичні висновки та виконують прогнозування фінансових показників на наступні періоди.

У Національному університеті «Києво-Могилянська академія» у межах дисциплін «Маркетинг» і «Бізнес-планування» застосовується інтерактивна командна робота в Miro. Студенти створюють Business Model Canvas для конкретного продукту, визначають цільові сегменти, канали збуту, структуру витрат і джерела доходів, після чого презентують результати та отримують зворотний зв'язок від викладача і групи.

Крім того, в окремих курсах використовуються VR-середовища (наприклад Engage VR) для моделювання ситуацій переговорів або презентації бізнес-проекту. Студенти беруть на себе ролі підприємців або інвесторів і відпрацьовують сценарії взаємодії, що дозволяє наблизити навчальний процес до реальних професійних умов.

У Фаховому економічному коледжі КНЕУ аналогічні підходи реалізуються у спрощеному, але практикоорієнтованому форматі. Зокрема, у дисципліні «Основи підприємництва» студенти працюють із кейсами, де необхідно сформулювати бізнес-ідею, обґрунтувати її актуальність, визначити цільову аудиторію, оцінити ризики та вибрати джерела фінансування. У дисципліні «Економіка праці і соціально-трудова відносини» вони виконують розрахункові завдання: визначають рівень зайнятості і безробіття, аналізують структуру ринку праці та пояснюють причини змін економічних показників.

В усіх розглянутих закладах імерсивні технології реалізуються через конкретні інструменти – бізнес-симулятори (CESIM, Simformer), аналітичні середовища (Excel, Power BI), інтерактивні платформи (Miro), VR-технології – і передбачають виконання студентами практичних дій: розрахунок економічних показників, аналіз даних, моделювання ситуацій, розробку стратегій та прийняття управлінських рішень.

Таким чином, результати дослідження, проведеного мною у 2026 році на базі Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана, що застосування імерсивних інструментів у викладанні економічних дисциплін сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, підвищенню якості засвоєння навчального матеріалу та розвитку характеристик економічного мислення.

2.2. Оцінювання впливу імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань на розвиток економічного мислення здобувачів освіти

Оцінювання впливу імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань на розвиток економічного мислення здобувачів є важливим етапом дослідження. Воно дозволяє не тільки зафіксувати застосування цих педагогічних підходів, але й оцінити їхню ефективність у підготовці майбутніх фахівців з економічних спеціальностей. У цьому контексті важливим є аналіз змін у пізнавальній діяльності здобувачів, їхній аналітичності, здатності критично осмислювати інформацію та приймати обґрунтовані економічні рішення.

У сучасних умовах освіти традиційна модель навчання, що базується на передачі теоретичних знань, поступово втрачає свою ефективність. Це викликано доступністю інформаційних ресурсів і потребою у формуванні у здобувачів здатності працювати з інформацією, аналізувати її та застосовувати в професійній діяльності. Тому зростає роль дидактичних підходів, що активізують мисленнєву діяльність здобувачів.

Імерсивні та проблемно-орієнтовані завдання є ефективним інструментом такого підходу, оскільки дозволяють перейти від пасивного засвоєння знань до активної участі здобувачів у навчальному процесі. Ці підходи реалізуються через ситуаційне моделювання, аналітичні завдання, роботу з економічними показниками, а також організацію дискусій і обговорень.

Вплив імерсивних завдань виявляється не лише у покращенні засвоєння матеріалу, але й у зміні мислення здобувачів. Вони сприяють формуванню вищих рівнів пізнавальної діяльності, таких як аналіз, синтез, оцінювання та прогнозування.

Одним із ключових показників ефективності імерсивного навчання є розвиток аналітичного мислення. Під час виконання проблемно-орієнтованих завдань здобувачі розкладають складні економічні явища на елементи, визначають

взаємозв'язки, виділяють основні фактори впливу та оцінюють їхню значущість. Такий підхід формує здатність до глибокого аналізу економічної інформації, що є основою професійної діяльності економіста.

Протягом педагогічної практики встановлено, що завдання, які передбачають аналіз конкретних економічних ситуацій, суттєво підвищують ефективність навчального процесу. Здобувачі не просто повторюють теоретичний матеріал, а використовують його для розв'язання практичних проблем, що свідчить про перехід до глибокого рівня засвоєння знань.

Другим важливим результатом є розвиток критичного мислення, яке проявляється у здатності здобувачів оцінювати різні точки зору, аналізувати альтернативні рішення та аргументувати власну позицію. У межах імерсивного підходу це досягається через відкриті проблемні запитання, на які немає однозначної відповіді.

Під час обговорення таких питань здобувачі вчаться формулювати власні судження, аналізувати аргументи інших та відстоювати свою позицію на основі логічних міркувань. Це особливо важливо, адже більшість економічних рішень приймається в умовах невизначеності та наявності альтернатив.

Важливим є також вплив імерсивних завдань на розвиток системного мислення. Економічні процеси є складними, тому їх розуміння вимагає здатності бачити взаємозв'язки між елементами системи. Під час аналітичних завдань здобувачі переходять від розгляду окремих явищ до усвідомлення їх як частин єдиної системи, виявляючи причинно-наслідкові зв'язки, аналізуючи вплив змін та оцінюючи загальні тенденції розвитку економіки.

Окремо слід зазначити формування стратегічного мислення, що передбачає здатність прогнозувати розвиток економічних процесів з урахуванням довгострокових наслідків. Під час виконання проблемно-орієнтованих завдань здобувачі не лише аналізують поточну ситуацію, але й розглядають можливі сценарії

її розвитку. Це формує навички прогнозування та планування, які є важливими для економіста.

Впровадження імерсивних підходів також підвищує пізнавальну активність здобувачів. Спостереження показали, що інтерактивні та проблемні форми навчання сприяють активній участі здобувачів у освітньому процесі. Вони проявляють ініціативу, задають питання, беруть участь у дискусіях і демонструють інтерес до теми заняття. Це підтверджують результати психолого-педагогічного дослідження, проведеного автором у 2026 році на базі Фахового економічного коледжу КНЕУ, а також дані педагогічного спостереження під час проведення навчальних занять, які засвідчили високий рівень пізнавальної активності та навчальної мотивації більшості здобувачів. Таким чином, імерсивні завдання сприяють розвитку мислення і створюють умови для реалізації потенціалу здобувачів.

Важливим є також вплив імерсивних підходів на навчальну мотивацію. Використання практичних завдань, пов'язаних із реальними економічними ситуаціями, допомагає здобувачам усвідомити практичну значущість матеріалу, що підвищує інтерес до навчання і сприяє глибокому засвоєнню знань.

Продовжуючи оцінювати вплив імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань, важливо враховувати результати аналізу конкретних навчальних занять, проведених у межах педагогічної практики. Саме ці заняття дозволяють відстежити реальну динаміку пізнавальної діяльності здобувачів та оцінити ефективність застосованих педагогічних підходів у конкретних освітніх ситуаціях.

Аналіз заняття з курсу «Основи підприємництва» показав, що використання проблемно-орієнтованого підходу в поєднанні з елементами ситуаційного моделювання сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів. Під час заняття здобувачі не лише засвоювали теоретичний матеріал, а й аналізували його через обговорення практичних аспектів підприємницької діяльності, аналіз реальних економічних прикладів та формулювання власних висновків.

Під час педагогічного спостереження було відзначено, що здобувачі проявляли підвищену активність, що виявлялося в їхній участі в обговореннях, відповідях на проблемні запитання та ініціативному висловлюванні власної позиції. Це свідчить про те, що імерсивні елементи навчання стимулюють не лише інтелектуальну, але й комунікативну активність здобувачів, що є важливою складовою професійної підготовки економістів.

Важливим результатом застосування імерсивних підходів стало також формування у здобувачів здатності до самостійного аналізу економічних явищ. Здобувачі не обмежувалися простим відтворенням навчального матеріалу, а намагалися його осмислити, співвідносити з реальними економічними процесами та робити власні висновки. Це свідчить про перехід від репродуктивного рівня навчання до продуктивного та творчого.

Подібна позитивна динаміка спостерігалася і під час аналізу заняття з дисципліни «Економіка праці і соціально-трудова відносини», де застосовувалися аналітичні та розрахункові завдання. Особливістю цього заняття було те, що здобувачі працювали з економічними показниками, що вимагало високої концентрації, логічного мислення та здатності інтерпретувати результати.

Це дозволяє зробити висновок, що імерсивні завдання, орієнтовані на роботу з реальними економічними даними, сприяють формуванню професійно значущих аналітичних навичок.

Особливо важливо, що під час виконання таких завдань здобувачі переходять від механічного виконання обчислень до усвідомлення економічного змісту показників. Це є ключовим показником розвитку економічного мислення, оскільки здатність інтерпретувати економічні дані відрізняє підготовленого фахівця від здобувача, який лише засвоїв формальні знання.

Аналіз навчальної діяльності здобувачів дозволив виявити одну важливу закономірність: чим вищий рівень імерсивності завдання, тим вищий рівень залученості здобувачів в освітній процес. Це проявляється у збільшенні кількості

відповідей, підвищенні якості аргументації та більш глибокому розумінні навчального матеріалу.

Водночас слід зазначити, що ефективність застосування імерсивних підходів значною мірою залежить від рівня підготовки здобувачів та їх навчальної мотивації. Педагогічне спостереження показало, що здобувачі мають достатній рівень пізнавальної активності, аналітичний тип мислення та орієнтацію на здобуття знань. Це створює сприятливі умови для використання складних аналітичних і проблемно-орієнтованих завдань в процесі викладання економічних дисциплін.

Висновок до розділу 2. Оцінюючи загальний вплив імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань, варто виділити такі основні результати: підвищення рівня пізнавальної активності, формування аналітичних навичок, розвиток критичного мислення, формування системного бачення економічних процесів та посилення навчальної мотивації.

Разом з тим, під час аналізу було виявлено й певні напрями вдосконалення використання імерсивних підходів, зокрема: розширення спектру інтерактивних форм навчання, диференціація завдань залежно від рівня підготовки здобувачів, активніше залучення всіх здобувачів до виконання завдань і використання більш складних кейсів і міждисциплінарних завдань.

Таким чином, результати психолого-педагогічного дослідження навчальної групи ЗМС-53, проведеного автором у 2026 році під час педагогічної практики на базі Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана із застосуванням методик діагностики навчальної мотивації, типів мислення (Р. Бремсона, А. Харрісона) та рівня пізнавальної активності (див. Додаток А), а також дані педагогічного спостереження засвідчили позитивну динаміку пізнавальної активності здобувачів.

Зокрема, використання імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань супроводжувалося зростанням кількості студентів, залучених до обговорення,

підвищенням рівня аргументації відповідей та переходом від відтворення знань до їх аналітичного застосування.

Отримані результати підтверджують, що імерсивні технології є ефективним засобом розвитку економічного мислення здобувачів освіти, зокрема його аналітичної складової, що проявляється у здатності аналізувати економічні ситуації, оцінювати фактори впливу та приймати обґрунтовані рішення.

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ НАПРЯМИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІМЕРСИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

3.1. Методичні підходи до інтеграції імерсивних технологій у викладання економічних дисциплін

Сучасний розвиток економічної освіти відзначається значними змінами, спричиненими цифровізацією навчального середовища, новими вимогами ринку праці та необхідністю підготовки фахівців, здатних діяти в умовах невизначеності та швидких соціально-економічних змін. У такому контексті традиційні методи навчання, орієнтовані переважно на передачу готових знань, стають менш ефективними, поступаючись місцем інтерактивним, діяльнісним та імерсивним технологіям навчання.

Аналіз педагогічної практики свідчить, що ефективна інтеграція імерсивних технологій у викладання економічних дисциплін потребує застосування комплексу взаємопов'язаних методичних підходів. Ключовим є компетентнісний підхід, що акцентує увагу на формуванні у здобувачів професійних компетентностей. У цьому контексті імерсивні технології стають засобом розвитку практичних навичок, які дозволяють виконувати реальні економічні завдання. Компетентнісний підхід змінює логіку навчального процесу: від простого засвоєння знань до їх практичного застосування, що відповідає суті імерсивного навчання.

Іншим важливим методологічним принципом є діяльнісний підхід, де навчання розглядається як активна діяльність здобувача. Це передбачає створення умов, за яких здобувач є активним учасником процесу, а не лише його об'єктом. Імерсивні технології сприяють такій трансформації навчання, оскільки залучають здобувачів до

виконання практичних завдань, участі в дискусіях, аналізу ситуацій та прийняття рішень.

Системний підхід також займає важливе місце, дозволяючи розглядати економічні явища як складні взаємопов'язані системи. У рамках імерсивного навчання це означає створення завдань, що відображають складність економічних процесів і вимагають комплексного аналізу явищ і процесів від здобувачів. Використання системного підходу допомагає формувати у здобувачів цілісне економічне мислення, що є необхідним для їхньої професійної діяльності.

Проблемно-орієнтований підхід є ще одним ключовим механізмом імерсивного навчання. Його суть полягає у створенні навчальних ситуацій, що містять певну проблему, яку потрібно вирішити. Такі ситуації стимулюють здобувачів до аналітичного мислення, пошуку альтернативних рішень та обґрунтування своїх позицій.

Отже, інтеграція імерсивних технологій у викладання економічних дисциплін базується на поєднанні компетентнісного, діяльнісного, системного та проблемно-орієнтованого підходів, що сприяє формуванню сучасного економічного мислення [3; 4; 17]. Впровадження імерсивних технологій у викладання економічних дисциплін вимагає чітко визначених методичних підходів, що забезпечують ефективне впровадження цих технологій у освітній процес. Важливо зазначити, що імерсивність охоплює не лише використання технічних засобів, а й способи організації навчальної діяльності.

Одним з основних методів є ситуаційне моделювання, яке відтворює в навчальному процесі умови реальної професійної діяльності економіста. Здобувачам пропонуються завдання, що імітують практичні ситуації: аналіз ринку, оцінка діяльності підприємства, визначення економічних показників, прогнозування наслідків управлінських рішень. Ці завдання допомагають здобувачам набути досвід прийняття рішень, що наближає навчання до реальної професійної практики.

Іншим важливим інструментом є проблемно-орієнтовані завдання, які включають постановку складних питань, що не мають однозначної відповіді. Використання таких завдань сприяє розвитку критичного мислення, оскільки здобувачі повинні аналізувати різні точки зору, оцінювати аргументи та формувати власну позицію.

Не менш ефективними є аналітичні та розрахункові завдання, які передбачають роботу з економічними показниками, їх обчислення та інтерпретацію. Ці завдання є ключовими для розвитку аналітичного мислення, оскільки вимагають від здобувачів не лише знання формул, а й розуміння економічного змісту показників.

Інтерактивна взаємодія відіграє особливу роль, реалізовану через дискусії, групову роботу, обговорення результатів та взаємне оцінювання. Такий формат навчання сприяє розвитку комунікативних навичок, вмінню працювати в команді та аргументувати власну позицію.

У контексті цифровізації освіти важливо використовувати цифрові освітні середовища, які надають доступ до навчальних матеріалів, можливість онлайн-взаємодії, використання мультимедійних ресурсів та інтерактивні форми навчання. У майбутньому доцільно використовувати складніші імерсивні рішення, зокрема: VR-технології (віртуальні симуляції економічних процесів), AR-технології (доповнена реальність для візуалізації даних) та штучний інтелект (адаптивні навчальні системи).

Таким чином, практичне впровадження імерсивних технологій передбачає поєднання різних методів і форм навчання, спрямованих на створення активного, інтерактивного та практико-орієнтованого освітнього середовища. Ефективність впровадження імерсивних технологій у навчальний процес значною мірою залежить від дотримання певних дидактичних умов, які забезпечують їх результативність і доцільність.

Однією з основних умов є відповідність складності завдань рівню підготовки здобувачів. Якщо завдання надто складні, це може знижувати мотивацію, тоді як

занадто прості завдання не сприяють розвитку мислення. Тому важливо застосовувати диференційований підхід до організації навчальної діяльності.

Другою важливою умовою є поєднання теоретичного та практичного компонентів навчання. Імерсивні технології повинні доповнювати теоретичний матеріал, забезпечуючи його практичне застосування та інтерпретацію.

Третьою умовою є активна участь здобувачів у навчальному процесі. Імерсивне навчання вимагає високого рівня залученості, тому необхідно забезпечити активну участь усіх здобувачів у виконанні завдань і обговореннях.

Четверта умова полягає в наявності ефективного зворотного зв'язку, який дозволяє здобувачам оцінити результати своєї діяльності та скоригувати подальші дії.

П'ятою умовою є методична підготовка викладача, адже саме від нього залежить правильний вибір методів, форм і засобів навчання, а також їх ефективне поєднання.

Результати педагогічної практики підтверджують, що дотримання зазначених умов сприяє збільшенню пізнавальної активності здобувачів, розвитку аналітичного і критичного мислення, формуванню професійних компетентностей та зростанню навчальної мотивації. Таким чином, впровадження імерсивних технологій у викладання економічних дисциплін є складним багаторівневим процесом, що потребує врахування різних методичних і дидактичних аспектів. Їх ефективне поєднання забезпечує якісно новий рівень організації навчального процесу та сприяє підготовці конкурентоспроможних фахівців у сфері економіки.

Для узагальнення методичних підходів та визначення логіки інтеграції імерсивних технологій і штучного інтелекту у процес підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей доцільно представити відповідну модель (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Модель інтеграції імерсивних технологій та штучного інтелекту у процес підготовки фахівців з економічних спеціальностей

Джерело: розроблено автором на основі матеріалів [24; 25]

Як показано на рис. 3.1, інтеграція імерсивних технологій та інструментів штучного інтелекту у процес підготовки фахівців з економічних спеціальностей здійснюється за умови наявності відповідного освітнього середовища, використання сучасних педагогічних підходів і цифрових інструментів навчання [24; 25]. Така модель забезпечує досягнення основної мети – розвитку економічного мислення здобувачів освіти та формування їхніх професійних компетентностей, а також визначає перспективні напрями розвитку сучасної економічної освіти.

3.2. Розробка комплексу імерсивно орієнтованих навчальних завдань для розвитку економічного мислення

На сучасному етапі розвитку освіти використання імерсивних технологій у навчальному процесі не лише актуальне, а й необхідне для покращення підготовки майбутніх фахівців у галузі економіки. Аналіз педагогічної практики та оцінка ефективності імерсивних підходів дозволили створити ряд методичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності їх інтеграції у викладання економічних дисциплін.

По-перше, рекомендується поступове впровадження імерсивних технологій у освітній процес. Це означає, що перехід має бути поетапним — від базових форм, таких як ситуаційні завдання, аналіз кейсів і інтерактивні обговорення, до складніших форм, як цифрові симуляції та віртуальні середовища. Такий підхід дозволяє здобувачам адаптуватися до нових форм навчання і забезпечує стабільне зростання якості їхньої підготовки.

Імерсивні завдання слід інтегрувати у структуру заняття, а не використовувати їх як окремі елементи. Імерсивні технології повинні бути логічно пов'язані з темою заняття, його цілями та очікуваними результатами навчання. Наприклад, під час пояснення нового матеріалу варто використовувати проблемні запитання, під час закріплення — аналітичні завдання, а на етапі узагальнення — обговорення та інтерпретацію результатів.

Далі, увагу слід приділити практичній спрямованості навчальних завдань. Імерсивні технології найбільш ефективні, коли завдання максимально наближені до реальних умов професійної діяльності економіста. Це можуть бути: аналіз ринкової ситуації, оцінка діяльності підприємства, розрахунок економічних показників або прогнозування економічних процесів. Важливо, щоб кожне завдання було чітко орієнтоване на професійну діяльність і вимагало від здобувачів застосування знань на практиці.

Особливу увагу варто приділити диференціації навчальних завдань, враховуючи індивідуальні особливості здобувачів, їх рівень підготовки та пізнавальні можливості. Рекомендується використовувати завдання різного рівня складності:

базові для засвоєння основних понять, середнього рівня для застосування знань, і складні для аналізу та прогнозування. Зокрема, на базовому рівні це можуть бути завдання на визначення основних економічних понять (наприклад, дати визначення попиту і пропозиції або пояснити сутність підприємництва). Завдання середнього рівня передбачають застосування знань, наприклад, розрахунок рівня безробіття або побудову графіка попиту і пропозиції за заданими даними. Складні завдання спрямовані на розвиток економічного мислення і передбачають аналіз економічної ситуації (наприклад, оцінювання причин зростання безробіття або розроблення стратегії розвитку підприємства в умовах конкуренції).

Такий підхід сприяє залученню всіх здобувачів до навчального процесу та ефективному розвитку економічного мислення.

Ключовою методичною рекомендацією є забезпечення активної участі здобувачів у навчальному процесі. Імерсивні технології передбачають високий рівень взаємодії, тому необхідно створювати умови, за яких кожен здобувач може висловити свою думку, виконати завдання та отримати зворотний зв'язок. Доцільно широко використовувати дискусії, групову роботу, презентації результатів і спільний аналіз економічних ситуацій. Це сприяє розвитку не лише інтелектуальних, а й комунікативних навичок здобувачів.

Однією з важливих рекомендацій є використання цифрових освітніх інструментів як основи для реалізації імерсивного навчання. Дистанційні платформи, мультимедійні матеріали та онлайн-ресурси надають можливість створення інтерактивного освітнього середовища. У цьому контексті доцільно поєднувати традиційні методи навчання з цифровими технологіями, підвищуючи ефективність засвоєння матеріалу.

Особливу увагу слід приділити формулюванню завдань, оскільки їх якість визначає рівень імерсивності навчання. Завдання повинні бути відкритими, тобто не мати єдиної правильної відповіді. Вони мають стимулювати аналіз і мислення,

передбачати кілька варіантів рішень і вимагати аргументації. Такі завдання сприяють розвитку критичного мислення та формуванню аналітичних навичок.

Окрім загальних методичних підходів, важливим є створення конкретних практичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу з використанням імерсивних технологій. Перш за все, рекомендується структурувати навчальне заняття з імерсивними елементами наступним чином:

1. Мотиваційний етап: постановка проблемного запитання або ситуації, що зацікавлює здобувачів.
2. Пояснювальний етап: подання теоретичного матеріалу з використанням прикладів і візуалізацій.
3. Практичний етап: виконання ситуаційних, аналітичних або розрахункових завдань.
4. Аналітико-рефлексивний етап: обговорення результатів, формулювання висновків, оцінювання.

Ця структура забезпечує логічну послідовність освітнього процесу та підвищує ефективність засвоєння знань. Важливим напрямом є використання кейс-методу як основного інструменту імерсивного навчання. Рекомендується створювати кейси на основі реальних економічних ситуацій, що дозволяє здобувачам аналізувати сучасні економічні тенденції та розвивати практичні навички. Не менш важливо інтегрувати міждисциплінарні завдання, які поєднують знання з різних економічних дисциплін, сприяючи формуванню системного мислення та розумінню комплексного характеру економічних процесів.

У сучасних умовах слід враховувати вплив штучного інтелекту на освітній процес. Рекомендується використовувати такі завдання, які ускладнюють механічне копіювання відповідей, потребують самостійного аналізу та стимулюють творче мислення. Це підвищує якість навчання та формує реальні компетентності.

Особливу увагу необхідно приділити оцінюванню результатів навчальної діяльності. Доцільно використовувати поточне оцінювання (під час виконання

завдань), взаємооцінювання, самооцінювання та оцінювання індивідуального внеску у групову роботу. Такий підхід дозволяє об'єктивніше оцінити рівень підготовки здобувачів і стимулює їхню активність.

Важливо також підготувати викладачів до використання імерсивних технологій. Викладач повинен володіти сучасними педагогічними методами, цифровими компетентностями та навичками організації інтерактивного навчання. Без належної підготовки викладача ефективне використання імерсивних технологій неможливе.

Перспективно розширити використання сучасних імерсивних технологій, таких як віртуальні економічні симулятори, доповнена реальність для візуалізації процесів, інтерактивні навчальні платформи та адаптивні системи навчання на основі штучного інтелекту. Ці технології можуть значно підвищити занурення здобувачів у навчальний процес і забезпечити новий рівень підготовки майбутніх економістів.

Загалом, для ефективного впровадження імерсивних технологій у підготовку майбутніх фахівців з економічних спеціальностей потрібен комплексний підхід, що охоплює організацію навчального процесу, розробку дидактичних матеріалів, підготовку викладачів та використання сучасних цифрових технологій. Реалізація цих рекомендацій дозволить підвищити якість економічної освіти, розвинути економічне мислення здобувачів і сформувати у них необхідні професійні компетентності.

3.3. Перспективи використання імерсивних технологій та штучного інтелекту в економічній освіті

Сучасний розвиток освітніх технологій характеризується інтенсивною інтеграцією цифрових інновацій, серед яких особливе місце займають імерсивні технології та системи штучного інтелекту. Вони суттєво трансформують освітнє

середовище, відкриваючи нові можливості для підвищення ефективності навчального процесу та формування професійних компетентностей майбутніх фахівців.

Імерсивні технології, зокрема віртуальна (VR), доповнена (AR) та змішана реальність (MR), забезпечують створення інтерактивного навчального середовища, у якому здобувачі освіти можуть взаємодіяти з навчальним матеріалом у спосіб, максимально наближений до реальної професійної діяльності. У контексті економічної освіти це означає можливість моделювання складних економічних процесів, аналізу ринкових ситуацій та прийняття управлінських рішень у безпечному навчальному середовищі.

Паралельно з розвитком імерсивних технологій відбувається активне впровадження штучного інтелекту (Artificial Intelligence, AI) в освітній процес. Системи штучного інтелекту дозволяють автоматизувати окремі аспекти навчання, персоналізувати освітній процес та підвищити ефективність засвоєння матеріалу. Використання ШІ створює передумови для переходу до індивідуалізованого навчання, де кожен здобувач отримує завдання відповідно до свого рівня підготовки та пізнавальних особливостей.

Особливістю сучасного етапу розвитку освіти є синергія імерсивних технологій та штучного інтелекту, яка дозволяє створювати інтегровані освітні системи нового покоління. У межах таких систем імерсивність забезпечує глибоке залучення здобувача до навчального процесу, а штучний інтелект — його адаптацію та оптимізацію.

Перспективи розвитку економічної освіти безпосередньо пов'язані з використанням імерсивних технологій і штучного інтелекту як ключових інструментів підвищення її якості. Використання імерсивних технологій та штучного інтелекту в економічній освіті проявляються у різних напрямках, кожен з яких має значний потенціал для підвищення ефективності навчального процесу.

Одним із найбільш перспективних напрямів є використання віртуальних економічних симуляцій. Такі симуляції дозволяють здобувачам моделювати

функціонування економічних систем, діяльність підприємств, фінансові ринки та інші економічні процеси. У межах таких середовищ здобувачі можуть приймати рішення, аналізувати їх наслідки та коригувати свою поведінку, що сприяє формуванню практичних навичок.

Другим важливим напрямом є використання доповненої реальності (AR) для візуалізації економічних даних. Завдяки AR здобувачі можуть працювати з графіками, моделями та аналітичною інформацією в більш наочному й інтерактивному форматі, що покращує розуміння складних економічних концепцій.

Особливу роль відіграє використання штучного інтелекту для адаптації навчального процесу до індивідуальних характеристик здобувачів освіти. AI-системи можуть:

- аналізувати рівень знань здобувачів;
- підбирати індивідуальні завдання;
- автоматично оцінювати результати;
- надавати рекомендації щодо подальшого навчання.

Це дозволяє реалізувати принцип індивідуалізації освіти, що особливо важливо для підготовки економістів [25; 29; 32], рівень підготовки яких може суттєво відрізнятися.

Ще одним перспективним напрямом є використання інтелектуальних освітніх платформ, що поєднують функції навчання, оцінювання та аналізу результатів. Такі платформи можуть інтегрувати імерсивні елементи (симуляції, кейси, інтерактивні завдання) з аналітичними можливостями штучного інтелекту.

Крім того, важливим напрямом є використання штучного інтелекту як допоміжного інструменту навчання, наприклад:

- для генерації економічних задач;
- пояснення складних тем;
- моделювання сценаріїв розвитку економіки.

Водночас результати дослідження (розділ 2) свідчать, що ефективність навчання досягається лише за умови активної участі здобувача, тому важливо використовувати ІІІ як інструмент підтримки, а не заміни мислення.

Використання імерсивних технологій та штучного інтелекту в економічній освіті має значні переваги, серед яких доцільно виділити:

- підвищення рівня залученості здобувачів завдяки інтерактивному характеру навчання;
- розвиток економічного мислення через моделювання реальних ситуацій;
- індивідуалізація навчального процесу за рахунок використання ІІІ;
- покращення якості засвоєння матеріалу завдяки візуалізації та інтерактивності;
- формування практичних навичок, необхідних для професійної діяльності.

Водночас впровадження цих технологій супроводжується певними викликами. До них належать:

- недостатній рівень технічного забезпечення закладів освіти;
- потреба у підготовці викладачів;
- складність інтеграції нових технологій у навчальні програми;
- ризик зниження самостійності здобувачів у разі надмірного використання ІІІ.

Особливу увагу слід приділити проблемі балансу між використанням штучного інтелекту та розвитком самостійного мислення. Як показує аналіз педагогічної практики, ефективними є ті навчальні завдання, які потребують глибокого аналізу, аргументації та прийняття рішень, що унеможливорює їх формальне виконання за допомогою ІІІ.

У перспективі розвитку економічної освіти доцільно очікувати:

- більш широкого впровадження симуляційних платформ;

- інтеграції VR/AR у навчальні курси;
- використання адаптивних навчальних систем;
- створення повністю цифрових освітніх середовищ.

Отже, поєднання імерсивних технологій та штучного інтелекту має значний потенціал для трансформації економічної освіти. Їх ефективне використання дозволяє не лише підвищити якість навчального процесу, але й забезпечити підготовку фахівців, здатних діяти в умовах сучасної цифрової економіки.

Висновок до розділу 3. У третьому розділі обґрунтовано методичні підходи до інтеграції імерсивних технологій у викладання економічних дисциплін, зокрема компетентнісний, діяльнісний, системний та проблемно-орієнтований. Розроблено комплекс імерсивно орієнтованих навчальних завдань і методичні рекомендації щодо їх використання, що сприяють розвитку економічного мислення, підвищенню пізнавальної активності та формуванню професійних компетентностей здобувачів. Визначено перспективи використання імерсивних технологій і штучного інтелекту в економічній освіті, зокрема застосування симуляцій, VR/AR та адаптивних навчальних систем.

Таким чином, інтеграція імерсивних технологій у процес підготовки майбутніх фахівців економічних спеціальностей є ефективним засобом удосконалення освітнього процесу, що забезпечує розвиток економічного мислення здобувачів та підвищення якості їх професійної підготовки відповідно до сучасних вимог цифрової економіки.

ВИСНОВКИ

У підсумку виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи, присвяченої застосуванню імерсивних технологій з метою розвитку економічного мислення майбутніх фахівців, була досягнута мета дослідження, яка полягала в теоретичному обґрунтуванні та практичному аналізі впливу імерсивних підходів на підготовку здобувачів економічних спеціальностей. Проведений аналіз науково-педагогічної літератури дозволив визначити, що імерсивні технології є одним з перспективних напрямів розвитку сучасної освіти, оскільки вони забезпечують новий якісний рівень організації освітнього процесу, заснованого на активній взаємодії здобувачів з навчальним середовищем [3; 24; 30]. Було встановлено, що імерсивність у педагогічному контексті не зводиться лише до використання технічних засобів (VR, AR, MR), а включає широкий спектр освітніх інструментів, що забезпечують занурення у професійно орієнтовану діяльність.

У першому розділі розкрито теоретичні основи розвитку економічного мислення, яке розглядається як інтегративна характеристика особистості, що включає аналітичний, критичний, системний і стратегічний компоненти [3; 12; 17]. Встановлено, що формування економічного мислення є важливою умовою підготовки сучасного фахівця, здатного ефективно діяти в умовах складних соціально-економічних процесів. Обґрунтовано дидактичний потенціал імерсивних технологій, які сприяють: підвищенню пізнавальної активності здобувачів [1; 17] формуванню практичних навичок; розвитку аналітичного мислення; збільшенню рівня навчальної мотивації.

Аналіз практики використання імерсивних технологій, проведений у другому розділі на основі матеріалів педагогічної практики, підтвердив їх ефективність у реальних умовах освітнього процесу. Виявлено, що навіть базовий рівень імерсивності, реалізований через ситуаційне моделювання, проблемно-орієнтовані

завдання та аналітичні вправи, сприяє активізації пізнавальної діяльності здобувачів і розвитку економічного мислення.

Зокрема, під час аналізу навчальних занять з дисциплін «Основи підприємництва» та «Економіка праці і соціально-трудова відносини» було виявлено, що застосування кейс-методів, аналізу реальних економічних ситуацій і розрахункових завдань сприяє:

переходу від репродуктивного до продуктивного навчання; формуванню здатності до самостійного аналізу економічних процесів; розвитку вмінь інтерпретувати економічні показники.

Результати оцінювання впливу імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань (п.п. 2.2), отримані на основі педагогічного спостереження за навчальними заняттями у групах 2Ф61 та 3КМ55 (26 студентів) під час педагогічної практики у 2026 році на базі Фахового економічного коледжу КНЕУ імені Вадима Гетьмана, а також результатів психолого-педагогічного дослідження навчальної групи 3МС-53 (див. Додаток А), підтвердили, що використання імерсивних підходів позитивно впливає на розвиток основних компонентів економічного мислення здобувачів освіти, зокрема:

- аналітичне мислення розвивається через виконання завдань, що потребують роботи з економічними даними;
- критичне мислення формується під час обговорення та оцінювання альтернативних рішень;
- системне мислення розвивається шляхом аналізу взаємозв'язків між економічними явищами;
- стратегічне мислення розвивається через прогнозування економічних процесів.

Важливим результатом дослідження є встановлення залежності між рівнем імерсивності навчальних завдань і ступенем залученості здобувачів. Було підтверджено, що більш складні та проблемно-орієнтовані завдання викликають вищий рівень інтересу та активності у здобувачів. Отже, результати другого розділу

підтверджують ефективність імерсивних технологій як інструменту розвитку економічного мислення та підвищення якості підготовки майбутніх фахівців.

У третьому розділі роботи були розроблені методичні напрями та практичні рекомендації щодо впровадження імерсивних технологій у підготовку майбутніх фахівців у галузі економіки. Узагальнення результатів дослідження показало, що успішна інтеграція імерсивних технологій в освітній процес можлива лише за умови комплексного поєднання сучасних педагогічних підходів.

Зокрема, було доведено, що найбільш ефективною є інтеграція цих технологій на основі компетентнісного, діяльнісного, системного та проблемно-орієнтованого підходів. Це поєднання сприяє не тільки засвоєнню знань, але й розвитку навичок їх практичного застосування, що є ключовою вимогою сучасної економічної освіти.

У ході дослідження було встановлено, що впровадження імерсивних технологій повинно мати системний характер і здійснюватися шляхом:

1. включення імерсивних елементів у структуру навчальних занять;
2. використання практикоорієнтованих завдань;
3. організації інтерактивної взаємодії у навчальному процесі;
4. застосування цифрових освітніх інструментів.

Одним із важливих результатів роботи стало формулювання конкретних методичних рекомендацій щодо використання імерсивних технологій у викладанні економічних дисциплін. Було доведено, що найбільш ефективними формами роботи є:

1. моделювання економічних процесів;
2. використання кейс-методу;
3. виконання аналітичних і розрахункових завдань;
4. організація дискусій та групової роботи;
5. інтеграція міждисциплінарних завдань.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що розроблені рекомендації можуть бути безпосередньо використані викладачами економічних дисциплін, що дозволить:

1. підвищити ефективність навчального процесу;
2. розвивати економічне мислення здобувачів;
3. формувати професійні компетентності;
4. підвищити рівень навчальної мотивації.

Особливу увагу у роботі було приділено перспективам використання іммерсивних технологій у поєднанні зі штучним інтелектом. Встановлено, що сучасні цифрові інструменти відкривають нові можливості для персоналізації навчання, адаптації процесу до індивідуальних особливостей здобувачів та підвищення ефективності засвоєння матеріалу.

Водночас, у дослідженні підкреслено необхідність знаходження балансу між використанням штучного інтелекту і розвитком самостійного мислення здобувачів. Ефективність навчання досягається лише тоді, коли цифрові технології використовуються як допоміжний засіб, а основна увага приділяється формуванню аналітичних здібностей і критичного мислення.

До перспективних напрямків подальшого розвитку економічної освіти варто віднести:

1. впровадження віртуальних економічних симуляцій;
2. використання доповненої реальності для візуалізації економічних процесів;
3. створення адаптивних освітніх платформ на основі штучного інтелекту;
4. розвиток інтегрованих цифрових освітніх середовищ.

Отже, результати проведеного дослідження підтверджують, що застосування іммерсивних технологій разом із сучасними цифровими інструментами є ефективним напрямом вдосконалення підготовки майбутніх фахівців у сфері економіки. Їх

використання сприяє переходу до нової моделі освіти, орієнтованої на формування активного, самостійного та компетентного фахівця.

Зокрема, під час виконання ситуаційних завдань здобувачі аналізують реальні економічні ситуації, наприклад, визначають причини зростання безробіття або оцінюють ефективність діяльності підприємства. У процесі використання кейс-методів студенти пропонують власні варіанти розв'язання проблем, обґрунтовують їх та обговорюють у групі. Під час виконання аналітичних завдань із використанням цифрових інструментів (Excel, Power BI) здобувачі розраховують економічні показники, будують графіки та інтерпретують отримані результати. У межах бізнес-симуляцій (CESIM, Simformer) вони приймають рішення щодо ціни, обсягів виробництва та маркетингових стратегій і оцінюють їх вплив на фінансові результати підприємства.

У підсумку слід зазначити, що інтеграція імерсивних технологій у процес викладання економічних дисциплін має значний потенціал для підвищення якості освіти та розвитку економічного мислення здобувачів [3; 17; 24; 30]. Реалізація запропонованих методичних підходів і рекомендацій у роботі дозволить забезпечити підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно функціонувати в умовах сучасної цифрової економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артющина М. В. та ін. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів ПТНЗ [Електронний ресурс]. Київ : ІПТО НАПН України, 2015. 198 с.
2. Булавіна О. А. Особистісний потенціал успішного фахівця. Science and education: problems, prospects and innovations. 2021. С. 85–92.
3. Булавіна О. А., Сокол І. А. Технологія розвитку економічного мислення: підхід до реалізації стратегії TEACHTHOUGHT у процесі підготовки фахівців з економічних спеціальностей. Наукові інновації та передові технології. 2024. № 3 (31). С. 867–884.
4. Зайченко І. В. Теорія і методика професійного навчання : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2016. 580 с.
5. Закон України «Про вищу освіту» : станом на 01 липня 2014 р. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
6. Закон України «Про освіту» : станом на 05 вересня 2017 р. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.
7. Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» : станом на 16 січня 2020 р. Відомості Верховної Ради України. 2020. № 30. Ст. 207.
8. Інноватика в сучасній освіті та науці : матеріали конференції. Одеса, 2022. 84 с.
9. Коваленко Г. О. Визначення особливостей розвитку інформаційної компетентності майбутнього проєкт-менеджера. Вісник післядипломної освіти. 2024. Вип. 28 (57). С. 91–102.
10. Ковальчук Г. О., Баніт Ю. С. Педагогіка підприємництва. Інноваційна педагогіка. 2019. Вип. 15 (2). С. 92–95.
11. Колот А. М. та ін. Економіка праці та соціально-трудова відносини. Київ : КНЕУ, 2009. 711 с.

12. Лук'яненко Д. Г. (ред.) Глобальна економіка : практикум. Київ : КНЕУ, 2024. 168 с.
13. Малихіна О. А. Пізнавальна активність учнів у навчальному процесі : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2014. 256 с.
14. Паніотто В. І., Максименко В. С. Методи соціологічних досліджень : підручник. Київ : Києво-Могилянська академія, 2012. 328 с.
15. Павелків Р. В. Загальна психологія : підручник. Київ : Кондор, 2017. 576 с.
16. Пашнєв Б. К. Психодіагностика інтелекту та обдарованості учнів : навч. посіб. Харків : Основа, 2007. 240 с.
17. Пашнєв Б. К. Практична психодіагностика : методики та інтерпретація результатів. Харків : Ранок, 2010. 320 с.
18. Тітова О. А. та ін. Технології розвитку професійної компетентності педагогічних працівників. Київ : ІПО НАПН України, 2025. 278 с
19. Турищева Л. В. Формування пізнавальної активності студентів у навчальному процесі : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 22
20. Bonwell C., Eison J. Active Learning. Washington : ASHE-ERIC, 2011. 120 p.
21. Bremson R., Harrison A. The Art of Thinking. New York : Berkley Books, 1982. 224 p.
22. Brown J., Duguid P. The Social Life of Information. Boston : Harvard Press, 2017. 340 p.
23. Coursera. Online Learning and Digital Skills. URL: <https://coursera.org>
24. De Witte B. et al. Immersive Virtual Reality Learning and Cognitive Load. 2025.
25. Heyne P., Boettke P., Prychitko D. The Economic Way of Thinking. New York : Pearson, 2013.
26. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education. Boston, 2019.
27. Johnson D., Johnson R. Cooperative Learning Methods. 2014.
28. Kolb D. Experiential Learning. 2015.
29. OECD. Digital Education Outlook. URL: <https://oecd.org>

30. Radianti J. et al. Immersive technologies. 2020.
31. Schunk D. Learning Theories. 2012.
32. UNESCO. Artificial Intelligence in Education. URL: <https://unesco.org>
33. World Economic Forum. Future of Jobs Report. URL: <https://weforum.org>

ДОДАТКИ

Додаток А

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ГРУПИ

Дослідження проводилося автором у 2026 році під час педагогічної практики на базі Фахового економічного коледжу Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

У дослідженні брали участь здобувачі навчальної групи ЗМС-53 у кількості 26 осіб.

Метою дослідження було визначення рівня пізнавальної активності, навчальної мотивації та особливостей мислення здобувачів освіти з метою обґрунтування доцільності використання імерсивних технологій у навчальному процесі.

У межах дослідження було використано такі методики:

- методика визначення типів мислення (Р. Бремсон, А. Харрісон, Б. К. Пашнєв);
- методика діагностики навчальної мотивації (Р. В. Павелків);
- експрес-діагностика рівня пізнавальної активності (С. А. Малихіна);
- соціометричний метод дослідження міжособистісних відносин у групі (В. І. Паніотто);

Результати дослідження показали, що серед здобувачів переважає аналітичний тип мислення – 54 % (14 осіб), практико-орієнтований тип – 27 % (7 осіб) та творчий тип мислення – 19 % (5 осіб). Це свідчить про наявність у більшості здобувачів передумов для розвитку економічного мислення.

За результатами діагностики навчальної мотивації встановлено, що високий рівень мають 38 % (10 осіб), середній – 46 % (12 осіб), низький – 16 % (4 особи). Отримані дані свідчать про достатній рівень внутрішньої мотивації до навчання.

Рівень пізнавальної активності характеризується такими показниками: високий рівень – 31 % (8 осіб), середній – 50 % (13 осіб), низький – 19 % (5 осіб), що вказує на потенціал до її підвищення за рахунок використання імерсивних підходів. Результати соціометричного дослідження засвідчили наявність сприятливого психологічного клімату, сформованих мікрогруп та неформальних лідерів, що створює умови для ефективної організації групової роботи та інтерактивної взаємодії.

Таким чином, результати психолого-педагогічного дослідження свідчать про достатній рівень пізнавальної активності, наявність аналітичного типу мислення та позитивну навчальну мотивацію здобувачів освіти, що створює сприятливі умови для ефективного впровадження імерсивних та проблемно-орієнтованих завдань у процесі навчання економічних дисциплін.

Короткий звіт за результатами перевірки кваліфікаційної роботи антиплагіатною інтернет-системою Strikeplagiarism:

Звіт не був оцінений

Метадані

ДОКУМЕНТ

Заголовок

Розвиток економічного мислення майбутніх фахівців з економічних спеціальностей інструментами іммерсивних технологій

Автор

Шульга Р. П.

Науковий керівник / Експерт

доц. Булавина О. А.

ІД документу

334226755

ОРГАНІЗАЦІЯ

Назва організації

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

KNEU

підрозділ

кафедра педагогіки та психології

ЗВІТ

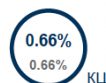
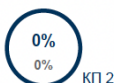
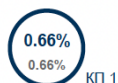
Дата звіту

6/8/2026

Дата редагування

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

8981

Кількість слів

77764

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		0
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		3

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)

КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ
(ФРАГМЕНТІВ)

ІМЕРСИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ: РОЛЬ ТА ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сучасний етап розвитку економіки та системи вищої освіти характеризується інтенсивними трансформаціями, зумовленими цифровізацією та зростанням вимог до якості й ефективності професійної діяльності фахівців, зокрема економічних спеціальностей. Ринок праці орієнтується на підготовку економістів, здатних аналізувати складні економічні процеси, працювати з цифровими інструментами та приймати обґрунтовані управлінські рішення в умовах невизначеності. У зв'язку з цим актуалізується проблема пошуку ефективних педагогічних технологій та дидактичних інструментів, які забезпечують практикоорієнтований та діяльнісний характер навчання, й формування актуальних професійних та особистісних компетентностей здобувачів освіти.

Одним із перспективних напрямів підвищення якості сучасної економічної освіти є застосування імерсивних технологій, що ґрунтуються на використанні віртуальної, доповненої та змішаної реальності. Їх дидактичний потенціал полягає у створенні навчальних середовищ, максимально наближених до реальних професійних ситуацій.

При цьому особливе місце займають інструменти штучного інтелекту, спрямовані на персоналізацію та адаптацію освітнього процесу до особливостей та запитів здобувачів через віртуальних тренажерів, ботів та асистентів.

Метою дослідження є оцінювання ролі імерсивних технологій та аналіз дидактичних особливостей їх застосування в підготовці фахівців економічних спеціальностей.

У дослідженні використано загальнонаукові методи: аналізу, синтезу й узагальнення в процесі дослідження науково-педагогічних джерел інформації, порівняльного аналізу - щодо освітніх практик застосування імерсивних технологій; педагогічного спостереження, а також метод рефлексивного аналізу власної педагогічної діяльності під час проходження педагогічної практики.

Методологічною основою даного дослідження стали висновки зарубіжних та українських науковців. Зокрема, у працях дослідників J. Radianti, T. Majchrzak та I. Wohlgenannt [1] обґрунтовано, що імерсивні технології у вищій освіті сприяють підвищенню навчальної мотивації, залученості студентів та формуванню практичних професійних компетентностей. А G. Makransky і G. Petersen [2] доводять, що ефективність VR-навчання безпосередньо залежить від дидактичного дизайну та орієнтації на активну діяльність здобувачів освіти.

Українські науковці, зокрема С. О. Сисоева, А. Артюхов, В. Волинець, Н. Гарань, О. Данилевич [3], наголошують на необхідності педагогічно виваженого впровадження цифрових технологій, що передбачає розвиток критичного мислення, рефлексії та самостійної навчальної діяльності здобувачів.

Зазначені положення підтверджують актуальність теми дослідження та визначають напрями власного науково-практичного пошуку. Імерсивні технології розглядаються як узагальнюючий термін для технологій, що стирають межу між фізичним і цифровим світами та дозволяють користувачам взаємодіяти, створюючи певне занурення [4, с. 51].

До основних видів імерсивних технологій, що використовуються в освіті, належать:

- *Віртуальна реальність* (Virtual Reality, VR) — це повністю цифрове середовище, в якому користувач повністю занурюється у штучно створений світ за допомогою спеціальних окулярів чи шоломів. У VR-середовищі здобувач може взаємодіяти з віртуальними об'єктами, що максимально наближає його до реальних умов роботи. В економічній освіті VR дає можливість здобувачам практикувати навички у безпечному середовищі, яке імітує реальні умови без ризику для життя і майна, наприклад, для відпрацювання дій під час ажіотажного попиту, надзвичайних ситуацій у виробничому процесі, виведення нового товару на ринок тощо.
- *Доповнена реальність* (Augmented Reality, AR) поєднує реальне та цифрове середовище, додаючи віртуальні об'єкти до реального світу за допомогою спеціальних пристроїв: смартфонів, планшетів або AR-окулярів. Завдяки цьому реальний світ стає більш інформативним, надаючи можливість візуалізовувати складні концепції та віртуально маніпулювати об'єктами, наприклад, вивчати обладнання, що використовується у виробництві або у певній галузі, моделювати цикли виробництва, будівництво підприємств, логістичні процеси тощо.
- *Змішана реальність* (Mixed Reality, MR) поєднує елементи як віртуальної, так і доповненої реальності, дозволяючи користувачам взаємодіяти як із фізичними, так і з цифровими об'єктами у реальному часі. MR дозволяє створювати інтерактивні симуляції, в яких користувач може взаємодіяти з цифровими об'єктами, що мають властивості, схожі на реальні. Це особливо корисно в тренуваннях з технічного обслуговування, фінансових практиках, де інтерактивність підвищує ефективність навчання.
- *Аватарні та роботизовані системи* імітують реальних людей або системи, з якими можна взаємодіяти для набуття практичних навичок. Ці технології поєднують елементи ШІ для створення автономних віртуальних персонажів, здатних до навчання. Використання таких систем дозволяє студентам тренувати комунікативні навички або виконувати практичні дії, що наближає процес навчання до реальної професійної діяльності. Наприклад, можна відпрацьовувати взаємодію з клієнтами, постачальниками, персоналом або навчатися управлінню автоматизованими системами на виробництві.
- *Гейміфіковані симуляції* передбачають впровадження ігрових елементів в освітній процес, створюючи імітації, де навчальний контент представлено у вигляді ігрових завдань, досягнень та нагород. Це робить навчання цікавішим та ефективнішим, підвищуючи мотивацію здобувачів освіти. Наприклад, для тренування управління проектами, де в інтерактивній формі студенти відпрацьовують навички планування, ризик-менеджменту та командної роботи.

- *Хмарні імерсивні платформи*, що підтримують імерсивні технології, дозволяють одночасно великій кількості користувачів отримувати доступ до навчальних матеріалів, симуляцій або віртуальних лабораторій незалежно від місцезнаходження. Ці платформи спрощують проведення дистанційних робіт, зокрема лабораторних, та тренінгів. Наприклад, студенти можуть спільно працювати над проектом у віртуальній лабораторії, відточуючи навички командної роботи та технічної взаємодії.

У процесі нашого дослідження встановлено, що імерсивні технології мають значний потенціал у формуванні професійних компетентностей майбутніх економістів. Віртуальна реальність дозволяє моделювати діяльність підприємств, фінансових ринків й управлінських процесів, тоді як доповнена та змішана реальність забезпечують візуалізацію складних економічних моделей і показників.

Під час проходження педагогічної практики у Фаховому економічному коледжі КНЕУ ім. Вадима Гетьмана було здійснено апробацію елементів імерсивного підходу у процесі викладання економічних дисциплін у дистанційному форматі. Зокрема, під час проведення занять з дисциплін «Маркетинг» та «Макроекономіка» використовувалися цифрові візуалізації, моделювання умовних економічних ситуацій і проблемно-орієнтовані завдання, що наближали навчальний процес до реальних професійних умов діяльності економіста. Так, у межах теми «Маркетингові дослідження» студентам пропонувалося проаналізувати змодельовану ринкову ситуацію, визначити джерела маркетингової інформації та обґрунтувати управлінські рішення. Під час практичного заняття з «Макроекономіки», присвяченого аналізу зайнятості та безробіття, застосовувалися розрахункові завдання з подальшою інтерпретацією отриманих показників у контексті сучасної соціально-економічної ситуації.

Рефлексія власного педагогічного досвіду засвідчила, що найбільший дидактичний ефект мають завдання, орієнтовані на аналіз альтернатив, аргументацію вибору та прогнозування економічних наслідків, а не на просте відтворення теоретичного матеріалу. Такий підхід відповідає ідеології імерсивних технологій та сприяє формуванню економічного мислення здобувачів освіти.

Окремої уваги потребує питання використання штучного інтелекту в освітньому процесі. Практика показала, що імерсивні та проблемно-орієнтовані завдання унеможливають формальне копіювання згенерованих ШІ відповідей і стимулюють самостійну аналітичну діяльність здобувачів.

Отже, імерсивні технології є дієвим інструментом у підготовці фахівців економічних спеціальностей за умови їх дидактично обґрунтованого використання. Вони сприяють формуванню професійних компетентностей, розвитку економічного мислення та його характеристик: аналітичності, критичності, креативності, системності, стратегічності та інноваційності, а також підвищенню мотивації здобувачів освіти, оскільки дозволяють відточувати навички у середовищі, максимально наближеному до реальних умов праці з мінімальними ризиками та втратами.

Перспективним напрямом подальших досліджень є розроблення методичних рекомендацій щодо інтеграції імерсивних технологій та штучного інтелекту в підготовку майбутніх фахівців з економічних спеціальностей, напрацювання та апробація освітнього інструментарію з орієнтацією на розвиток економічного мислення та практичної підготовки здобувачів освіти в цифровому освітньому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Radianti, J., Majchrzak, T. A., Fromm, J., & Wohlgenannt, I. (2020). A systematic review of immersive virtual reality applications for higher education. *Education and Information Technologies*, 25(1), 1–38.
2. Makransky, G., & Petersen, G. B. (2019). Immersive virtual reality and learning: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 31(2), 1–26.
3. Імерсивні технології навчання : збірник есе програми авторського курсу / упорядники: А. Артюхов, М. Віхляєв (2024). Львів – Торунь : Liha-Pres, 1 жовтня – 30 листопада 2024 року. 76 с.
4. Довгаль С., Бутурліна О. (2024). Імерсивні технології та їх вплив на модернізацію сучасної системи освіти. Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія : Філософія. Педагогіка, 2 (2). С. 48–52.